

Iz Angore je nastala Ankara

Prestolnici nove Turčije se močno pozna, da je bila pred 25 leti še majhno provincijalno mesto

Ankara: Spomenik Kemala Atatürka

Pred dobrimi 25 leti je bila Ankara ali Angora, kakor se je takrat imenovala, še majhno anatolsko podeželsko mesto, ki je štelo komaj 20.000 prebivalcev. To jedro sedanje moderne prestolnice Turčije je pa ostalo v glavnem neizpremenjeno. Ankara ima še vedno svoj starinski grad na hribu z močnim zidovjem in stolpi ter priključenimi hišicami, v mestu so še vedno ozke, vijugaste ulice z nizkimi hišami. Staro mesto, kakor je bilo pred 25 ali 50 leti, se je ohranilo brez bistvenih izprememb. Ne da se spravi s sveta, čeprav je modernim, za napredek vnetim Turkom pravi trn v peti.

Ti Turki zelo neradi vidijo, če bodijo tuji po starem delu Ankare in se fotografirajo nizke pogosto že nagnjene hišice, ozke zanemarljive ulice in druge značilnosti vseh starih orientalskih mest. Toda tudi v star del mesta, kolikor ni zgrajen neposredno na pobočjih gričev, je že prodrl duh novega časa z nekaterimi celotnimi asfaltiranimi cestami, z modernimi stanovanjskimi hišami, upravnimi poslopi in pisarnami. V stari Ankari so ostale še nekatere zelo važne naprave, ki bi jih splošno ne mogla pogrešiti. Tu je treba v prvi vrsti omeniti nove tržnice, kjer je zlasti ob tržnih dneh vedno zelo živahno. Nekateri uradi, ki še niso našli prostora v ministrstvih vladnega okraja, so ostali v starem delu mesta. Tu je tudi ministrsko predsedstvo samo.

Prometno središče starega dela mesta je trg Ulus, kjer stoji v sredini lep spomenik Kemal paše. Ustanovitelj moderne Turčije sedi na konju, ob njem sta pa kipa dveh vojakov iz osvobodilne vojne in kip anatolske kmetice, nesoče na hrbtu granato. Ozadje spomenika tvori veliko poslopje Državne obrtne banke z modernimi trgovinami, podgalenijami. Sploh so vse turške banke v starem delu mesta, kjer se še vedno razvija vse poslovno življenje. Najmodernejša trgovine so v za-

četku Atatürkovega bulvarja. Tu je vsak večer tudi promenade, tu imajo postajališče avtobusi. Cestne železnice Ankara nima. To razvojno dobo v prometu so Turki gladko preskočili in prešli takoj k avtobusom. Seveda takrat še ni primanjkovalo bencina, sicer bi se morali odločiti za tramvaj.

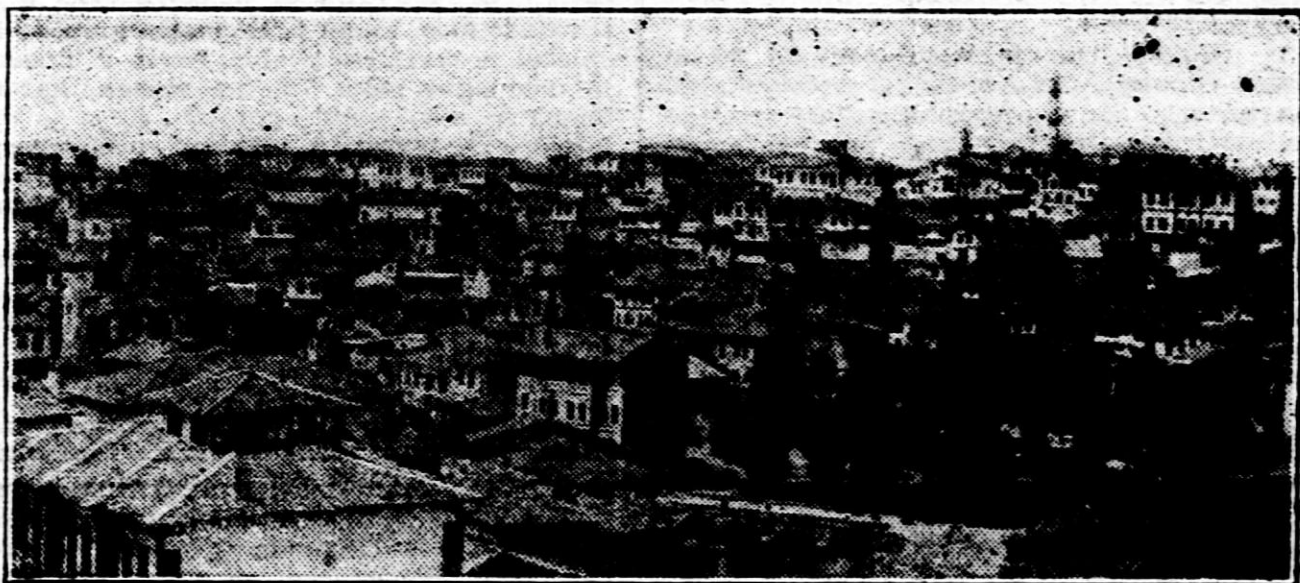
S trga Ulus vodi nad 1 km daleč Atatürkovo bulvar mimo palače prometnega ministrstva, ki kaže še vedno stari turški slog, dalje mimo razstavne poslopja in velikih državnih poslopij, gospodinjstev šole, vzorne bolnice, naravoslovnega inštituta in drugih ustanov. Veliko važnost so polagali v Ankari na drevesa, posajena ob glavnih cestah in ulicah. Zasadili so nad en milijon dreves, med katerimi se razprostirajo zelene livade. Posledice pogozdovanja mesta, kakor bi lahko imeovali to modro komunalno politiko v Ankari, seveda niso izostale. Ozračje je postalo nekoliko bolj vlažno in turška prestolnica ima zdaj več padavin kakor jih je

imela prej. To je za mesto velikega pomena. Po Atatürkovem bulvarju se pride v novi del mesta, ki se imenuje Yeni Şehir. Tu so najprej stanovanjske hiše in trgovine, potem pa še dve vili in palače diplomatskih zastopnikov tujih držav. Ob desni strani široko tlakovane ceste so zgrajene palače ministrstev, vmes so pa lepo urejeni parki. Nekaj je tu še nezasidanih parcel.

Tu stoji tudi palača sovjetskega poslanstva. Na nasprotni strani je bivše avstrijsko poslanstvo, v katerem imata zdaj svoje prostore konzularni oddelki nemškega poslanstva in nemške kolonije. V bližini stoji velika poslopja nemškega poslanstva, zgrajena v slogu paviljona. Poslopja stoji okrog lepo urejenega parka. V sosesčini je italijansko poslanstvo. Palača je zgrajena v tistem kolonialnem slogu, ki ga vidimo na Rhodusu in v Benagziju. Za palačo italijanskega poslanstva je novo poslopje francoskega poslanstva.

Če gremo po Atatürkovem bulvarju naprej, pridemo do križišča, kjer stoji poslopje bivšega poljskega poslanstva. Na desni vodi pot čez sedlo, kjer je mnogo lepih vil v dolino Kavaklıdere, znano po vinogradih, iz katerih izvira izborna vinska kapljica. To je najmočnejše turško vino. Na desni strani vodi asfaltirana cesta do poslopij turških ministrstev, na koncu te ceste je pa manjši park pred vilo prezidenta republike. Tu ima svoj sedež prezident İsmet İnönü. Moderno poslopje rožnato rdeče barve je obrnjeno proti vrtu, zgrajenemu v terasah. Od tu je krasen razgled čez novo in staro Ankaro in gole griče, ki je z njimi v obliki venca obdana ankarska planota.

To je tudi glavna privlačnost Ankare. Popotnik se guga 16 ur v anatolskem eks-presu od Bospora do višine 900 m. Med vožnjo vidi večino same gole planote in pašnike, kjer se pasu bivoli. Kar zagleda stebre radijske postaje in že se prikažejo iz puščobe naseljeni mestni griči. Malo kateremu mestu se tako jasno pozna vpliv modernega časa kakor Ankari. Umetnega v svojem nastanku še ni odlo-žilo to mesto, s svojo okolico še daleč ni organsko zraščeno.

Pogled na Ankaro

Tam, kjer možje žene kupujejo

Čudni ženitovanjski običaji pri nekaterih divjih plemenih

Pri mnogih plemenih na otočju Južnega morja zlasti na Papui in Novi Gvineji se sklepajo zakoni tako, da mož ženo kratkoma kupi. S tem seveda ni rečeno, da bi bila ljubezen med fantom in dekletom povsem izločena. Tudi čustva pridejo do besede, toda najprej mora snubač plačati kupnino, potem se šele lahko oženi. Kupnino je treba plačati že pri zaroki. Bodoči tast hoče namreč imeti v rokah denar preden izroči hčerko bodočemu zetu.

Za višino kupnine so merodajne razne okolnosti, in prvi vrsti lepota, pridnost in delaznost neveste, pa tudi njene lepota, ženinevo premoženjske razmere, ugled nevestine in ženinevo rodbino. Ženin lahko plača nevesto v gotovini, ali pa v blagu. Denar je seveda njenemu očetu ljubši, toda vsak Papuanec ali Melanec ga nima toliko pod palcem, da bi si lahko kupil ženo. Kupčije se sklepajo po vseh pravih mešetarjenj. Preden se sklenejo, se obe strani točno pogodita, koliko okrasov, srebrnih talarjev, prašičev, kokosovih orehov itd. je vredna nevesta. Pri skromnejših zahtevah lahko kupi mladenič ženo že za boljše žepni nož ali vrečo školj. V nekaterih primerih je pa treba dati za njo celo čredo živine. Na otoku Kei, južno od Nove Gvineje,

stane žena 1000 do 8000 ltr. Zenin pa lahko plača kupnino tudi v obrokih. Pametni, praktični mladeniči se te možnosti tudi vedno poslužijo. Ko pride mladenič snubit, odšteje bodočemu tastu prvi obrok kupnine. Skupni znesek se zabeleži na tablico. Ta »račun«, ki pomeni obenem ženino pogodbo, dobi mladi mož vrnen, ko je vsa kupnina poravnal. V tem primeru dobi torej ženo najprej v obliki predujma in njena rodbina strogo pazi na to, da plača vse obroke kupnine. Šele ko je denarno vprašanje povsem urejeno, odvede oče hčerko lepo oblečeno in okrašeno k njenemu bodočemu možu in na njegov račun se priredi bogata gostija, ki traja navadno po več dni.

Kakor jabolka debele jagode

Danskim vrtnarjem se je posrečilo po mnogih letih krizanja vzgojiti novo vrsto vrtnih jagod, debelih kakor navadna jabolka. To bodo pač največje vrste jagode, kar jih pozna Evropa ali pa morda tudi vse svet. Sedem do osem takih sladkih jagod tehta en funt. Ker je podnebje severne Nemčije močno podobno Danskemu, bodo tudi nemški vrtnarji poskusili vzgojiti tako debele jagode.

Podražitev bencina v Rumuniji

Rumunski finančni minister se je zadnje dni posvetoval z zastopniki petrolejskih družb in drugimi merodajnimi činitelji. Potem je bilo pa sklenjeno zvišati cene mineralnih olj. Odslej bo veljala tona bencina za avtomobile 3330 lej v rafineriji po približno davku in pristojbini v znesku 15.520 lej pa v prodaji skupno 18.850 lej tona. Težki bencin stane zdaj v rafineriji 2.400, z davki in pristojbinami vred pa 6.000 lej tona. Podražitev bencina ima namen zagotoviti petrolejskim družbam večjo rentabilnost, da bodo lahko razširile svoja podjetja in da se bo s tem povečala proizvodnja.

Izmenjava bolgarskih in rumunskih študentov

Na sestanku rumunskih in bolgarskih študentov na sofijski univerzi se je obravnavalo vprašanje izmenjave študentov med obema državama. Sestanku je prisostvoval tudi uradni bolgarskega zunanjega ministrstva. Sklenjeno je bilo ustanoviti v Bukaresti bolgarsko rumunski seminarji, kjer bodo profesorji v obeh jezikih predavali o Bolgariji in Rumuniji. Poleg tega se bodo pa vsako leto izmenjavali med počitnicami bolgarski in rumunski študentje, in sicer tako, da bodo preživljali rumunski počitnice v taboriščih v Varni in

D. Du Maurier:

Prva žena

Roman

Beatrice se je obrnila k babici. »Pravi, da sta imela v Italiji na ženitovanjskem potovanju lepo vreme. Maksim je ves zagorel.«

»Zakaj ga danes ni tu?« je babica vprašala. »Saj smo ti že povedali, babica. Maksim se je moral peljati v London.« Beatrice je postajala ne- strpna. »Uradno pojedino imajo. Tudi Giles je šel.«

»A, razumem... Zakaj je šel Maksim v Italijo, praviš?«

»Da, babica, v Italiji je bil; aprila meseca. Zdaj sta se pa vrnila v Manderley.« Beatrice je neopazno skomignila rameni in pogledala strešnico.

»Gospod de Winter in njegova gospa sta zdaj v Manderleyu,« je ta ponovila.

»Vreme je bilo krasno, ves ta mesec,« sem rekla jaz in se nagnila proti babici. »Vrtnice so že skoraj ocvetele. Škoda, da vam jih nisem prinesla.«

»Da, vrtnice imam rada,« je nedoločno dejala. Nato me je pogledala s praznimi očmi: »Ste zdaj tudi vi v Manderleyu?«

Pogoltnila sem slino. Nastal je kratek premolk,

71

ki ga je prekinila Beatrice s svojim močnim, nestrpnim glasom: »Babica draga, saj dobro veš, zakaj je tam. Ona pa Maksim sta mož in žena.«

Videla sem, da je bila strežnica odstavila skodelico in ni več odvrnila oči od stare gospe, ki je spet zgruznjena ležala med blazinami in s prsti meškala ogrinjalč. Ustnice so ji drhte. »Preveč govorite vsi skupaj. Ne razumem vas.« Nato me je pogledala, namršila obrvi in zamajala z glavo. »Kdo ste, draga? Še nikoli vas nisem videla. Vaš obraz mi je neznan. Ne spominjam se, da bi vas kdaj srečala v Manderleyu. Bea, kdo je to dekletce? In zakaj mi ni Maksim pripeljal Rebeke? Tako rada imam Rebeke. Kje je moja ljuba Rebeke?«

Nastopil je dolg premolk, trenutje temnobne napetosti. Čutila sem, kako mi lica temne od rdečice. Strežnica je naglo vstala in stopila k vozičku.

»Rebeke hočem,« je ponavljala uboga starka. »Kaj ste napravili z Rebeke?« Beatrice se je burno vzdignila s stola, da so skodelice in krošniki plesali. Tudi nji je bila planila rdečica v obraz, in v kotičkih ust ji je drhtelo.

»Menda bo bolje, da greste, gospa Lacy,« je skoro s zmeden rekla strežnica. »Malce utrujena se mi zdi, in kadar takole blodim, ni časih po več ur konca ne kraja. Kdaj pa kdaj nanesa, da se razburi... Res je mučno, da jo je prijel baš danes. Upam, da razumete, kaj ne, gospa de Winter?«

»Seveda,« sem hlastno dejala. »Mnogo bolje je, da greva.«

Z Beatrico sva vzeli vsaka svojo torbico in rokavice. Strežnica se je znova obrnila k varovanki. »Nu, nu, kaj pa je? Ali nečete pojesti lepega kruhka, ki sem vam ga pripravila?«

»Kje je Rebeke? Zakaj ni prišel Maksim in ni pripeljal Rebeke s seboj?« je ponavljal babičin slabotni, trudni, cmeravi glas.

Iz veze sva sami stopili skozi vhodna vrata. Beatrice je brez besede pogledala stroji. Odpeljali sva se po gladki prodnati poti in pustili belo leso za seboj. Nepremično sem zrla predse na cesto. Pravkaršnji pripetljaj mi ni bil mučen zaradi mene; da sem bila sama, se ne bi bila niti zmenila zanj. Toda hudo mi je bilo radi Beatrice. Zanj jo je bila stvar očitno zelo neprijetna in poniževalna.

Ko sva bili zunaj vasi, je izpregovorila. »Tako žal mi je, draga, da ne vem, kaj naj rečem.« »O, nikar tako ne govori, Beatrice,« sem hitro dejala. »Prav nič ni bilo. Vse je šlo kar najbolje.« »Niti stulila nisem, da bo napravila takšno reč. Drugače mi ne bi bilo nikoli prišlo na misel, da sem te vlekla k nji. Sram me je.«

»Nima te biti za kaj. Prosim, nikar več ne govori o tem.«

»Kar v glavo mi ne gre... Saj je vse vedela zastran tebe. Pisala sem ji bila o tebi, in tudi

Maksim ji je bil pisal. Tako živo se je zanimala za to poroko v tujini!«

»Ne pozabljal njenih let,« sem rekla. »Kako naj bi se spominjala teh reči? V svojih mislih me z Maksimom ne spaja. Samo z Rebeke ga pomni.« Molče sva vozili dalje. Toda olajšanje je bilo vendarle, da sva spet sedeli v avtomobilu. Zdaj mi ni bilo mar nenadnih odskokov voza in nepričakovanih ovinkov.

»Pozabila sem, da je bila silno navezana na Rebeke,« je nadaljevala Beatrice. »Res sem neumna, lahko bi si bila pripravila na kaj takega. Imam jo na sumu, da ni nikoli verjela v nesrečo. Oh, moj Bog, kak strašen popoldan! Le kaj si boš mislila o meni?«

»Prosim te, Beatrice, nikar tako ne govori. Ponavljam ti, da se prav nič ne menim za to!«

»Rebeke je bila zmerom tako pozorna do nje. Hodila je ponjo in jo vozila s seboj v Manderley. Uboga babica tisti čas že ni bila več kdo ve kako krepka. Rebekeinu govorjenju se je smejala do solz. Veš, ta je bila zmerom zabavna, in to je bilo stari ženiči všeč. Imela je presenetljiv dar, Rebeke namreč, da se je znala vsakomur prikupiti: možki, ženske, otroci in celo psi, vse jo je imelo rado... Zdi se mi, da je ni babica nikoli pozabila. Oh, dragica, za današnji popoldan mi gotovo ne boš hvala-ležna!«

Fotografski posnetek na egiptski fronti: General Bastico, ki je bil imenovan za svoje zasluge za maršala Italije

Berkovici, bolgarski pa v rumunskih taboriščih v Karpatih. Zastopniki obeh akademskih zvez so izrazili željo, da bi se poglabili kulturni stiki med študenti obeh držav.

Sestali so se pa tudi bolgarski in nemški visokošolci v okviru poletnega tečaja akademikov. Na njihovem sestanku je bila izražena želja, da bi postalo sodelovanje med študenti obeh držav na kulturnem in znanstvenem polju še tesnejše.

Korfiz Holm umri

Tik pred svojo 70-letnico je umrl v Münchenu pisatelj in pesnik Korfiz Holm. Rojen je bil v Rigi in od leta 1898 do 1900 je bil glavni urednik »Simplissima«. Znan je bil zlasti kot pripovednik in prevajalec. Napisal je tudi več znanih gledaliških del kakor »Pasji dnevi«, »Veliko Marijino srce« in »Deklica iz tujine«.

Mandžukuo – gospodarska baza Japonske

Iz katere bo lahko črpala zlasti vse važnejše kovine

Čeprav je dobila Japonska po zasedbi vzhodne Azije celo vrsto rudnikov, kjer se pridobivajo razne rude, tako cinkova, cinova, svinčena in wolframova, čeprav ima zdaj na razpolago tudi naravna bogastva Tajske in Indokine, stoji Mandžukuo kot baza težke industrije še vedno v ospredju zanimanja japonske javnosti. Tudi v drugi petletki Mandžukua je na prvem mestu izgradnja težke industrije. V Mandžukuu hočejo namreč izkoriščati ležišča svinca, cinka, bakra, wolframa, molybdena in vanadija. Nasprotno so pa začasno potisnjeni v ozadje vsi za vojno brezposrebnosti načrti v pogledu industrializacije.

Dočim dela Manchuria Gold Mining Company v prvi vrsti na izkoriščanju zlatih rudnikov v severnem delu dežele, je bila za izkoriščanje drugih naravnih bogastev ustanovljena leta 1938 nova družba Manchuria Mining Company in sicer kot posestrima Manchuria Industrial Development Corporation. Ta družba ima 50 milijonov jen delniške glavnice. Organizirala je že obširna raziskovalna dela v v poedinih pokrajinah. Družba pridobiva licence za izkoriščanje novo odkritih ležišč raznih rud ter kupuje ali najema stare rudnike, odnosno se udeležuje s kapitalom pri njih izkoriščanju.

V Mandžukuu je največ svinčene, cinove in bakrene rude, iz katerih se pridobiva tudi nekaj srebra. Zlasti na jugu je mnogo rud, ki jih že od nekdaj kopljejo po primitivnih zastarelih metodah. Se-le v zadnjih letih so Japonci te rudnike modernizirali. Japonski kapital je pa investiran tudi v mnogih novih rudnikih. Mnogo se pridobiva v Mandžukuu premoga in železne rude. Druga naravna bogastva so praktično še nedotaknjena, če ne upoštevamo redkih izjem. Ta naravna bogastva bo začela omenjena družba šele izkoriščati. Odkar je bila družba ustanovljena so inženjerji preiskali že večino dežele in ponekod so se prva dela v novih rudnikih že začela.

Bakreni rudnik Fuyung leži v Fenhuashanu v pokrajini Antung. To je eden izmed redkih bogatih bakrenih rudnikov Mandžukua. V juliju 1938. je dobila Manchuria Mining Company pravico izkoriščati ta ležišča bakrene rude. V začetku lanskega leta je bil za intenzivnejše pridobivanje bakra zasnovan triletni načrt, ki mu je cilj kriti z domačim bakrom vse potrebe Mandžukua. Poleg tega naj-

bogatejšega rudnika ima Mandžukuo še druge bakrene rudnike. V splošnem lahko rečemo, da je Mandžukuo za Japonsko zelo važna gospodarska baza, iz katere bo lahko črpala zlasti vse važnejše kovine.

Seno povzroča spalne bolezni

Izreden primer spalne bolezni se je pripetil v vasi Osteel blizu Endena na obali Severnega morja. Tam je šel neki hlapec spat v syže posušeno seno, ne da bi koga obvestil o tem. Dva dni ga ni bilo na spregled. Šele tretji dan ga je našla kmetica, ko je iskala jajca. Fant je trdno spal in nič ni pomagalo, da ga je kmetica na ves glas klicala in tresla. Končno so poklicali zdravnika, ki mu je dal injekcijo in šele potem se je hlapec zbudil iz globokega sna. Spal je nad 60 ur. Zdravnik je izjavil, da ga je omamila vonj svežega sena, tako da je dobil neko vrsto spalne bolezni.

Za židi še cigani

Slovaški notranji minister Mach je pre-potoval v spremstvu pravosodnega ministra dr. Fritza vzhodno Slovaško, kjer se je zanimal zlasti za zatiranje asocijalnih elementov in za življenje ciganov. V poedinih občinah vzhodne Slovaške je med prebivalstvom 15 do 20 odstotkov ciganov. Minister Mach je odredil popis ciganov in izjavil, da bo po izselitvi židov urejeno tudi vprašanje ciganov. Kakor židje tako bo tudi okrog 300.000 slovaških ciganov naseljenih v rezervatih, kjer bodo morali delati. Minister je odredil, da se takoj prične izseljevanje ciganov iz tistih krajev, kjer jih je posebno mnogo.

Šest Rimov

Mnogi ljudje ne vedo, da je na svetu poleg večnega mesta Rim še pet drugih mest istega imena. Rim se imenuje nek manjši kraj na Meklenburškem, drugi Rim je v Quinslandu v Avstraliji, tretji na otoku Gotlandu v Vzhodnem morju, četrti na nekem otočku severno od otoka Timor v Indijskem oceanu, peti pa mesto, ustanovljeno pred 80 leti v Busutolandu med Natolom in svobodnim mestom Oranje v Južni Afriki.